Espècies exòtiques

Catalunya guanya 631 espècies exòtiques en 10 anys, 21 d'elles invasores

El Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural impulsa el projecte de recerca EXOCAT per disposar d'una radiografia acurada de la situació i millorar les estratègies de prevenció i control de les invasions biològiques a Catalunya
Coordinat pel CREAF, l'EXOCAT cataloga la llista d'espècies exòtiques de Catalunya en funció del seu estatus invasor, i es complementa amb una amplíssima base de dades indispensable per a la gestió de les espècies exòtiques als espais protegits
Aquest 2023 el Departament doblarà el pressupost destinat al control de les espècies invasores, incrementarà les accions directes de control i prioritzarà les espècies que afecten el sector primari i les que poden afectar la seguretat de les persones o la seva salut
19 de gener del 2023

Alopochen aegyptiaca **(oca del Nil), un ocell agressiu que colonitza moltes zones humides sobretot del litoral i prelitoral. Foto: Flocci Nivis, via Wikimedia Commons.**

A Catalunya hi ha **1678 espècies exòtiques identificades**, el 40% són espècies que no formen poblacions estables, però ja coneixem **198 espècies** (el **12% del total d'exòtiques**) que han aconseguit establir-se i expandir-se de manera àmplia pel territori i reben la consideració d'**espècies invasores. Aquesta és una de les dades que coneixem** després de 10 anys de projecte EXOCAT i que es presenten en un nou informe que recull la foto actual i l'abans i el després de les espècies exòtiques i invasores a Catalunya, una comparativa única de com ha evolucionat aquesta problemàtica ambiental els darrers anys.

Del 2012 al 2021 trobem 631 noves espècies exòtiques a Catalunya, de les que 510 són plantes, 43 invertebrats terrestres, 35 invertebrats aquàtics i 28 ocells.

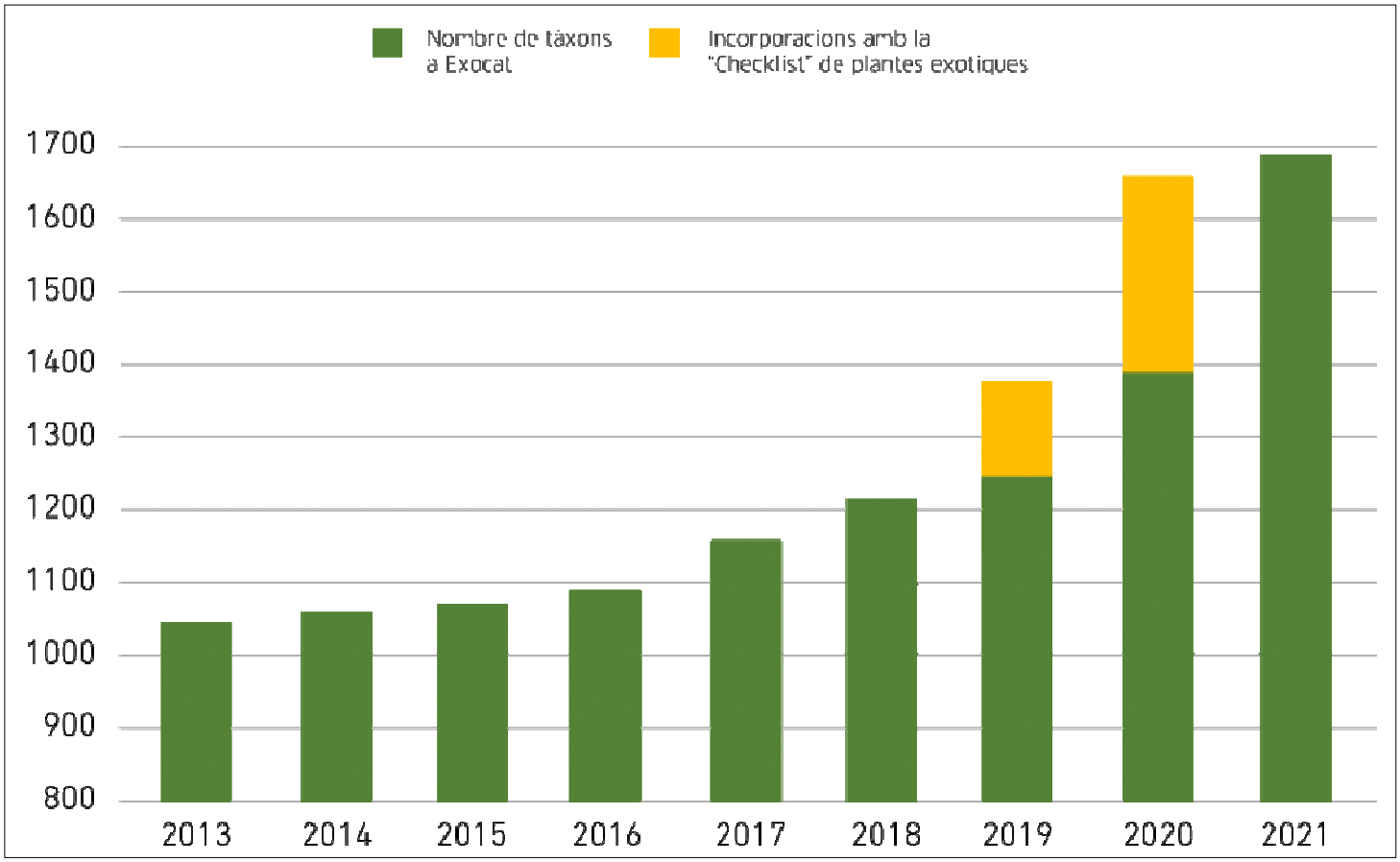

Evolució del nombre de tàxons inclosos a la base de dades EXOCAT, durant el període 2013-2021. En groc s'indica el nombre de tàxons incorporats amb la publicació de la "checklist" de la flora al·lòctona de Catalunya (Aymerich & Sáez, 2019). No es consideren les espècies translocades, reintroduïdes o domesticades. Font: EXOCAT.

Del 2012 (any de la publicació del primer informe) al 2021 trobem **631 noves espècies exòtiques a Catalunya**, de les que 510 són plantes, 43 invertebrats terrestres, 35 invertebrats aquàtics i 28 ocells. La incorporació de noves espècies durant els 12 anys de projecte ha estat en gran part gràcies a la millor d'informació. És el cas de la publicació de la "checklist" de la flora al·lòctona de Catalunya a finals del 2019. Tot i això, EXOCAT alerta que **en aquests últims anys han entrat a Catalunya 262 espècies exòtiques noves**. El que posa en clara evidència que el procés d'invasió no s'atura. De les més de dues-centes espècies noves, 21 són clarament invasores.

La secretària d'Acció Climàtica, **Anna Barnadas i López**, i el director del CREAF, **Joan Pino**, han presentat l'actualització del llistat de les espècies exòtiques de Catalunya del projecte EXOCAT. Aquest és un projecte de recerca impulsat pel Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural i una de les eines per millorar les estratègies de prevenció i control de les invasions biològiques a Catalunya. **EXOCAT cataloga la llista d'espècies exòtiques de Catalunya en funció del seu estatus invasor, i es complementa amb una amplíssima base de dades** indispensable per a la gestió de les espècies exòtiques en els espais protegits.

L'informe recalca que un 30% de les espècies exòtiques de Catalunya han arribat a fer poblacions estables, però encara no han iniciat un procés d'expansió perquè puguem considerar-les invasores. Aquestes dades son semblants al primer informe de l'EXOCAT del 2012, tot i que en destaca una dada, al 2012 hi havia un 30% d'espècies que sabíem que havien estat **introduïdes** en el medi natural, però en desconeixíem el seu estatus real (algunes podrien tenir un gran potencial invasiu), avui aquesta dada és només del 18%. Això vol dir que **el coneixement sobre aquestes espècies ha augmentat** considerablement.

***Psittacula krameri* (cotorra de Kramer): per posar una cotorra diferent de la cada cop més omnipresent Myiopsitta. Està augmentant molt i es consolida com la segona cotorra invasora de Catalunya. Foto: Raju Kasambe, via Wikimedia Commons.**

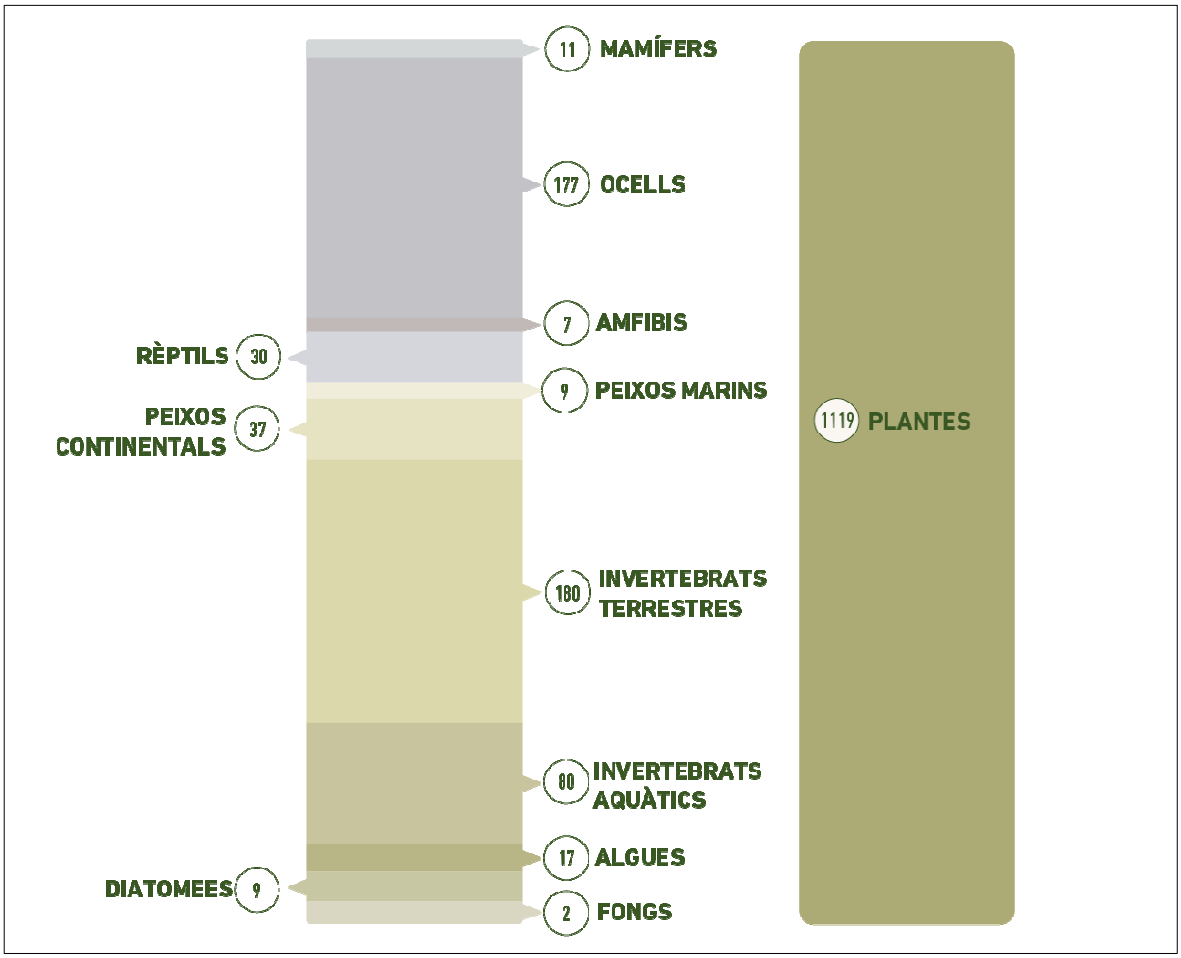

Distribució per grups dels 1678 tàxons exòtics de Catalunya. Font: EXOCAT.

Distribució per via d'entrada (esquerra) i per estat d'invasió (dreta) dels 1678 tàxons exòtics de Catalunya. Font: EXOCAT.

Rhynchophorus ferrugineus (morrut de les palmeres): ha protagonitzat afectació progressiva de les palmeres del país. Foto: Len Worthington, via Wikimedia Commons.

El transport i la introducció d'espècies exòtiques en el nostre territori es duu a terme des de temps molt antics: cal recordar que espècies tan familiars com el castanyer, la figuera o la rata són, en realitat, espècies introduïdes des de fa segles, i fins i tot mil·lennis. **El problema apareix quan algunes d'aquestes espècies són capaces de reproduir-se i d'expandir-se de manera molt ràpida pel nou territori, i esdevenen espècies invasives**. Des d'un punt de vista ecològic, la competència d'aquestes espècies invasives pels recursos que ofereix el medi pot reduir o desplaçar les poblacions de les espècies autòctones més sensibles. I, des d'un punt de vista econòmic, moltes d'aquestes espècies invasives són capaces de causar danys considerables de tota mena, ja sigui per pèrdues directes en diferents sectors econòmics, com ara l'agricultura, la pesca o la navegació, o pels costos indirectes derivats de la seva gestió.

***Myocastor coypus* (coipú): expansió pels rius de Girona, invasió imminent de la província de Barcelona. Foto: Petar Milosevic, via Wikipedia Commons.**

Les espècies en més expansió a Catalunya

Entre les espècies considerades invasores, n'hi ha que compleixen **un còctel que les fa especialment temudes**: les que tenen un gran potencial d'expansió per Catalunya i que, a més, poden provocar un impacte potencial sobre altres espècies autòctones o sobre la producció o salut humana. Aquestes estan al punt de mira per al seu seguiment i control. Dels diferents grups d'espècies considerats a EXOCAT, els mamífers exòtics han experimentat, de mitjana, una notable expansió, com és el cas del **coipú** (*Myocastor coypus*) que provoca afectacions als cultius i a la vegetació de ribera on habita. També convé destacar l'expansió dels **peixos continentals**, els **rèptils** i els **invertebrats terrestres**, sobretot en l'increment respecte el 2013, ja que han multiplicat per deu o quadruplicat, l'àrea ocupada el 2021 respecte el 2013.

***Vespa velutina* (vespa asiàtica): la invasora "estrella" que ha protagonitzat una invasió rècord els darrers 15 anys. Foto: Père Igor, via Wikimedia Commons.**

***Cydalima perspectalis* (papallona del boix): ha protagonitzat una expansió brutal en només 5-6 anys, afectant sobretot els boixos dels boscos catalans més humits. Foto: Didier Descouens, via Wikimedia Commons.**

Algunes de les espècies que destaquen pel que fa a la seva expansió pel territori són la **vespa asiàtica** (*Vespa velutina*), el **mosquit tigre** (*Aedes albopictus*), el **morrut de les palmeres** (*Rhynchophorus ferrugineus*) o la **papallona del boix** (*Cydalima perspectalis*). Aquestes espècies van arribar a Catalunya fa relativament pocs anys i des de llavors han colonitzat el territori de manera destacable causant importants impactes ecològics, econòmics i a la salut humana. També en destaquen els ocells com la **cotorreta pitgrisa** (*Myopsitta monachus*) o la **cotorra de Kramer** (*Psittacula krameri*). Són moltes les plantes considerades invasores que s'han expandit pel territori de manera remarcable els últims anys, però convé destacar l'expansió de diversos **cactus o cactàcies** (espècies diverses dels gèneres *Cleistocactu*s, *Cylindropuntia*, *Cereus*, *Echinopsis*, *Opuntia*, i *Pseudocereus*), amb una gran capacitat de colonització del territori i de control difícil.

Cactàcies del gènere *Echinopsis*, una espècie amb una gran capacitat de colonització del territori i de control difícil. Foto: Renee Grayson, via Wikimedia Commons.

Les regions metropolitanes i les zones litoral, les més sensibles a la invasió

En aquest informe EXOCAT, s'observa com **l'increment més gran d'exòtiques es concentra a tota la línia litoral i en alguns sectors del centre (Bages i Osona), del nord (Gironès) i del sud (Baix Ebre) de Catalunya**. Mentre l'increment observat als punts interiors del centre i nord de Catalunya són probablement deguts a una millora del coneixement, l'observat a la línia litoral i al Baix Ebre, on el grau de prospecció ha estat continu al llarg del temps, és clarament conseqüència de que el procés d'invasió s'ha anat expandint.

***Ludwigia peploides*: s'està expandint pels rius metropolitans. Foto: Père Igor, via Wikimedia Commons.**

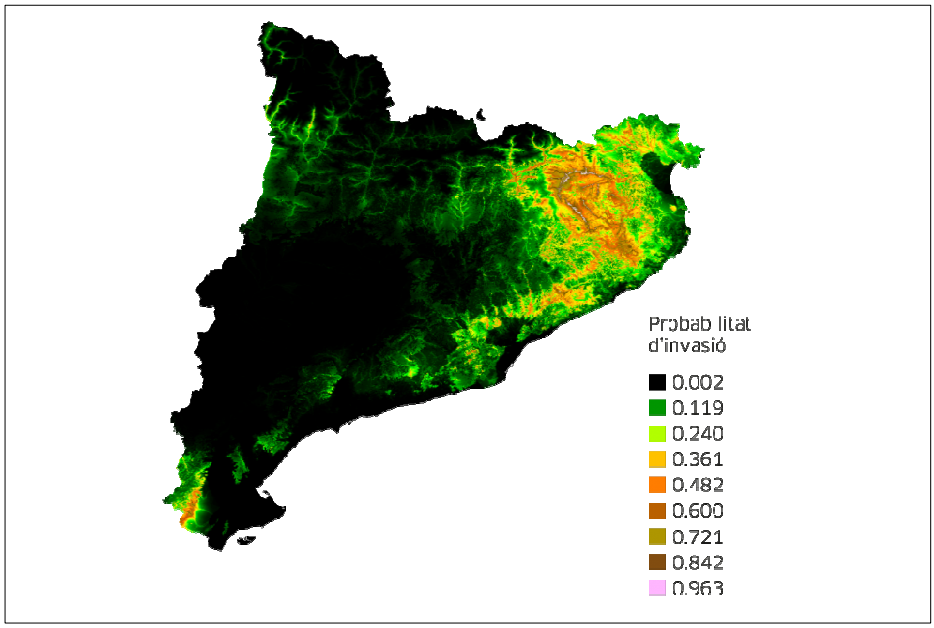

Mapa de risc (probabilitat) d'invasió de la vespa asiàtica (*Vespa velutina*) a Catalunya. Font EXOCAT.

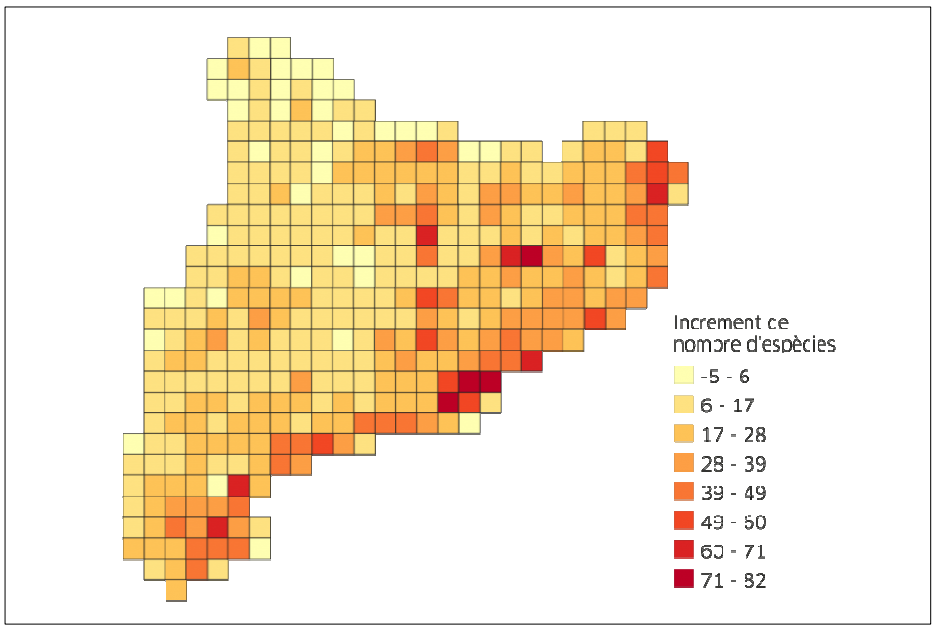

Increment en nombre de tàxons exòtics a Catalunya entre el 2013 i el 2021 per quadrats de 10×10 km. Font: EXOCAT.

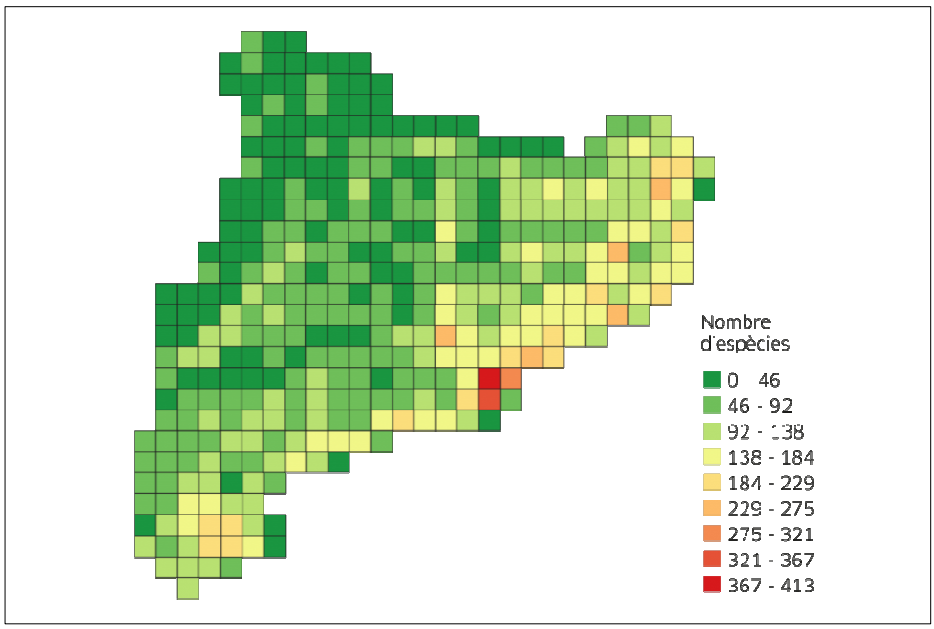

Riquesa total d'espècies exòtiques a Catalunya (2021) per quadrats de 10×10 km. Font: EXOCAT.

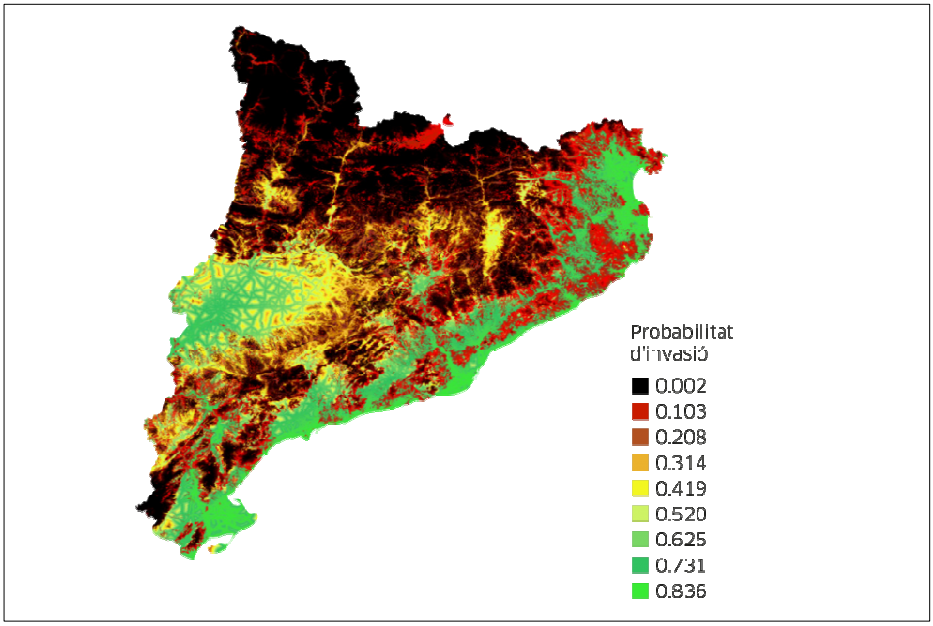

Probabilitat d'invasió de Catalunya per plantes exòtiques. Font: Andreu i Pino, 2013.

La definició mateixa d'espècie exòtica implica que totes **han estat transportades d'un lloc a un altre pels humans, sigui de manera voluntària o involuntària**. En el cas de les regions metropolitanes i litorals, estem parlant d'un territori molt densament poblat i amb una gran tradició comercial, la qual cosa fa que el moviment d'espècies sigui molt intens i continu. A més, el clima del litoral, suau i benèvol, ofereix moltes oportunitats perquè s'hi instal·lin diferents formes de vida.

Anna Ramon
Responsable de comunicació del CREAF. Sóc llicenciada en Biologia per la UAB i Màster en Comunicació Científica i Ambiental per la UPF. Apassionada de la comunicació corporativa amb més de 7 anys d'experiència en el sector de la R+D en l'àmbit ambiental.

Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural
19 gener 2023

Catalunya registra 631 noves espècies exòtiques en dotze anys

El Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural impulsa el projecte de recerca EXOCAT per disposar d'una radiografia acurada de la situació i millorar les estratègies de prevenció i control de les invasions biològiques a Catalunya

Coordinat pel CREAF, l'EXOCAT cataloga la llista d'espècies exòtiques de Catalunya en funció del seu estatus invasor, i es complementa amb una amplíssima base de dades indispensable per a la gestió de les espècies exòtiques als espais protegits

Aquest 2023 el Departament doblarà el pressupost destinat al control de les espècies invasores, incrementarà les accions directes de control i prioritzarà les espècies que afecten el sector primari i les que poden afectar la seguretat de les persones o la seva salut

A Catalunya hi ha 1.678 espècies exòtiques identificades. D'aquestes, 198 espècies (el 12% del total d'exòtiques) han aconseguit establir-se i expandir-se de manera àmplia pel territori i reben la consideració d'espècies invasores. Aquesta és una de les dades que es recullen després de 12 anys de projecte EXOCAT i que s'han donat a conèixer en un nou informe que aquest dijous han presentat la secretària d'Acció Climàtica, Anna Barnadas i López, el director general de Polítiques Ambientals i Medi Natural, Marc Vilahur, i el director del CREAF, Joan Pino.

L'EXOCAT és un projecte de recerca impulsat pel Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural que permet disposar d'una exhaustiva base de dades sobre la situació de les espècies exòtiques de Catalunya. Recull informació sobre la seva distribució i també el seu estat d'invasió. Tot plegat, la converteix en una de les eines principals per millorar les estratègies de prevenció i control de les invasions biològiques a Catalunya.

L'informe que s'ha presentat avui recull la foto actual i l'abans i el després de les espècies exòtiques i invasores a Catalunya i és una comparativa única de com ha evolucionat aquesta problemàtica ambiental els darrers anys.

L'informe avalua diversos paràmetres i classifica les espècies en quatre categories principals, segons el seu estat d'invasió.

Espècie introduïda: tàxon exòtic de presència confirmada al territori però sense un grau d'invasió precisat.

Espècie no establerta (o adventícia): tàxon present al territori però sense evidència que formi poblacions autosostenibles.

Espècie establerta: espècie o subespècie amb poblacions autosostenibles però sense una expansió clara pel territori ni impactes destacables (o es desconeixen).

Espècie invasora: tàxon estès pel territori o que, malgrat no haver-se expandit gaire, provoca impactes destacables sobre els ecosistemes o sobre l'economia i la societat.

Avancem en les estratègies de prevenció, gestió i control de les espècies invasores

El Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural actua en la lluita contra espècies invasores treballant en la seva prevenció i, precisament, l'EXOCAT entra dins d'aquesta línia, perquè conèixer quines són les espècies invasores i les problemàtiques que originen és una eina potent i bàsica per poder-les controlar i erradicar. En aquest mateix sentit, el Departament té activada la Xarxa d'Alerta, que és un mecanisme de detecció ràpida d'espècies exòtiques a Catalunya, especialment de les espècies exòtiques invasores. El 2022 vam rebre unes 150 comunicacions. A partir d'aquest coneixement compartit, quan es detecta una nova espècie invasora s'actua immediatament i es duen a terme accions directes de control d'espècies invasores d'ampli abast. Es porta un control sobre espècies que afecten la diversitat biològica i els espais naturals i s'amplien totes aquelles actuacions referides al control de les espècies que afecten el sector primari o que poden afectar la seguretat de les persones o la seva salut.

A més, a través de l'Agencia Catalana de l'Aigua es vetlla per la qualitat de l'aigua i el correcte funcionament hidrològic dels rius. També es formen professionals i empreses en la prevenció i control d'aquestes espècies. Per poder incrementar totes aquestes actuacions, el Departament doblarà el pressupost que destina al control d'aquestes espècies, que passarà a ser de pràcticament 2 milions d'euros per a aquest 2023.

Finalment, treballa en la conscienciació, l'educació, la sensibilització i la formació de la ciutadana com a peces fonamentals en la prevenció, el control i l'expansió de les espècies invasores.

Hem confeccionat aquest document amb l´article, signat per Anna Ramon, sobre l´informe publicat referent als 10 anys del projecte EXOCAT, encarregat per la Generalitat de Catalunya al CREAF.

Amb una extensíssima base de dades, amb la col·laboració de la ciència ciutadana, l´informe fa una radiografia sobre la presència a Catalunya de les diverses espècies exòtiques presents en l´actualitat i la seva evolució durant aquests deu anys.

Ho hem complementat amb un fragment de la nota de premsa sobre l´acte de presentació oficial de l´informe.